

УДК 811.111:159.942.

Застосування мовних засобів вираження емоцій для досягнення комунікативної мети на прикладі сучасної англійської мови

В. А. Коновалова,
викладач іноземної мови, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист Житомирського агротехнічного коледжу,
І. С. Лазаренко
викладач іноземної мови, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист Житомирського агротехнічного коледжу

У статті розглядається застосування мовних засобів вираження емоцій в сучасній англійській мові. Аналізуються деякі аспекти функціонування емоційно забарвленої лексики з метою її ефективного застосування для досягнення комунікативної мети.

Ключові слова: спілкування, емоції, типи емоцій, мовні засоби, міміка, жести, інтонація, експресивна лексика, емоційний стан, емоційні вирази, емотикони.

The article deals with the using of language means to express emotion in the English language. It is analysed some aspects of functioning of emotionally coloured vocabulary with its effective using aim to achieve the communicative purpose.

Key words: communication, emotions, types of emotions, language means, facial expressions, gestures, intonation, expressive vocabulary, emotional state, emotional expressions, emoticons.

Способи вираження емоцій в англійській мові – тема досить важлива. Для досягнення комунікативної мети недостатньо використовувати тільки лексику і граматичні конструкції, необхідно враховувати і емоції, які, як відомо, проявляються у всіх видах активності, включаючи і мовну діяльність, як на етапі її програмування, так і на етапі реалізації програми висловлювання.

Специфічні особливості емоційної промови часто ускладнюють процес міжнаціонального спілкування як в умовах перекладу, так і при безпосередньому спілкуванні між людьми. Врахування емоційного фактору і знання особливостей вираження різних типів емоцій представниками різних культур дозволять уникнути моментів нерозуміння або неправильної інтерпретації емоційної промови і дадуть можливість максимально адекватно сприймати іноземну мову і правильно реагувати на неї.

Актуальність розгляду теми застосування мовних засобів вираження емоцій в англійській мові зумовлена необхідністю дослідження стильових та експресивних аспектів функціонування емоційно забарвленої лексики з метою її ефективного застосування для досягнення комунікативної мети.

Об'єкт дослідження – мовні засоби вираження емоцій в сучасній англійській мові.

Теоретичною основою дослідження слугували монографії та праці з вивчення емоцій з точки зору психолінгвістики (У. Джеймс, Ф. Крюгер, С. Л. Рубінштейн), вивчення емоцій з точки зору прагматики (Е. С. Азнаурова, В. І. Шаховський, Ч. Морріс), лексикології англійської мови (Головач Т. М., Кузенко Г. М., Чмель В. В., Ахмад І. М. тощо), стилістики (Ш. Баллі, І. Р. Гальперін, А. Н. Моро-

ховський, А. Д. Швейцер тощо), та перекладу, які розкривають теоретичні позиції вітчизняних і зарубіжних мовознавців щодо визначення понять «емотивності мови» та її експресивно-емотивного забарвлення, а також теоретичні засади відтворення мовних одиниць англійської мови.

В процесі написання роботи використовувалися тлумачні та двомовні словники і розмовники, які дали можливість прослідкувати семантику та динаміку використання емоційно забарвленої лексики в англійській мові.

Допоміжним матеріалом у вивченні досліджуваної проблеми були статті, пов'язані з особливостями функціонування та властивостями емоційно забарвленої лексики, взяті з комп'ютерної мережі Інтернет.

Відзначимо, що під емоціями розуміється «особливий вид психічних станів людини, що проявляються у вигляді переживань, відчуттів, настрою, почуттів» [4, с. 1]. Практично всі психічні стани і процеси супроводжуються емоціями, вираженими в тій чи іншій мірі і формі. Емоції гніву і радості є базовими, фундаментальними емоціями, визнаними універсальними для людства.

Сучасні вчені, зокрема В. І. Шаховской, виділяють наступні способи вираження емоцій:

1. Міміка, жести та інтонація.
2. Експресивна лексика.
3. Розділові знаки у письмових висловлюваннях.
4. Ідіоматичні висловлювання.
5. Емотикони - смайли, емодзі, посмішки, що складаються з послідовності символів [9, с. 98].

Міміка – дуже цінне джерело інформації, по ній можна судити про те, що відчуває людина (радість, страх, гнів та ін.), а також силу їх прояву. Приклади вираження емоцій за допомогою міміки представлені на рис. 1.

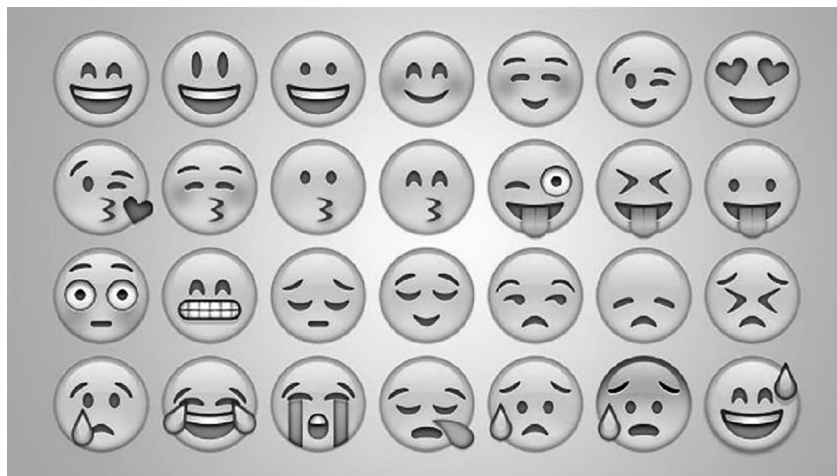

Рис. 1. Вираження емоцій мімікою

З рисунку видно, що, коли людина відчуває злість (angry), вона зводить разом брови і звужує рот, а почуття подиву (surprised) супроводжується широко розкритими очима,

піднятими бровами і відкритим ротом. Як видно, кожне почуття проявляється за допомогою тих чи інших особливих рухів м'язів обличчя, зрозумілих для кожного з нас.

На лексичному рівні емоційне навантаження несуть особливі лексичні засоби, які називаються емоційними дескрипторами. Розрізняють фонетичні, графічні, лексичні та граматичні дескриптори. Наприклад, до найбільш поширених лексичним дескрипторів емоцій гніву і захоплення відносяться:

- слова, які безпосередньо називають самі емоції (іменники, прикметники, дієслова та інші частини мови, які здатні позначити емоційний стан людини).

Наприклад, гнів можна виразити словами: *fury, rage, anger; irritated, disgruntle; to hate, to detest; angrily, furiously, heatedly* тощо; захоплення: *delight, pleasure; to love, to like; admiringly, rapturously*, тощо.;

- слова і вирази, які містять емоційний елемент у своїй семантичній структурі (лайливі / пестливі слова і вирази): *blockhead, bastard/darling, sweet*;

- оціночні іменники і слова, що містять суфікс оцінки: *bore, fool / beauty, gentleman*;

- елементи сленгу, ідіоматичні кліше і фразеологічні звороти. Наприклад, гнів можна виразити наступним чином: *to get one's goat, to be on the warpath, to be fed up with smth, to see red, to make one's blood boil* тощо; захоплення: *to get one's goat, to be on the warpath, to be fed up with smth, to see red, to make one's blood boil* тощо.

Граматичні дескриптори використовуються для посилення висловлювання, підкреслюючи його емоційну складову. До них належать наступні засоби вираження емоційних станів:

- повтори:

"You've got a wonderful voice, the voice that can wring an audience's heart"
(W. S. Maugham);

- інверсія:

Hardly ever does he come in time. (Гнів)

Amazing how quickly you made friends! (Захоплення)

- емфатичне вживання дієслова do:

Do help me! (Гнів) ***You do look a picture!*** (Захоплення)

- окличні конструкції з what, such, how, so:

What a bad day it is! (Гнів) ***Whoa! It's such a big car!*** (Захоплення)

- окличні речення-однослови:

Rubbish! (Гнів) ***Charming! Amazing!*** (Захоплення)

До фонетико-графічних дескрипторів належать:

- емфатична інтонація і наголос:

Oh, \ how \ NICE! What a sur \ PRISE! (Захоплення)

- багатозначні паузи:

A plant or unoff - for what? (Гнів)

- шрифтове виділення: ***You are sonoisy! WILL YOU BE QUIET!*** (Гнів)

- одночасне використання в тексті знаків питання й оклику, а також потроєного знаку оклику: ***It's unbelievable!!! I met my Mr. Right!!!*** (Захоплення)

Ще одним експресивним прийомом може бути вживання розділового знаку у невластивій йому позиції.

Для передачі фаз стану різного ступеня напруженості використовуються різнорівневі засоби інтенсифікації висловлювання [5].

В якості ілюстрації вираження емоційного стану наведемо приклад:

I'm wildly p-paralized with happiness [Fitzgerald, 1994b, p. 15]. Я дико паралізований від щастя.

У цьому прикладі буква *p* повторюється двічі (написання через дефіс), що підсилює і без того неординарний зміст словосполучення *p-paralized with happiness*. На довершення екстраординарність стану підкреслюється прислівником *wildly*.

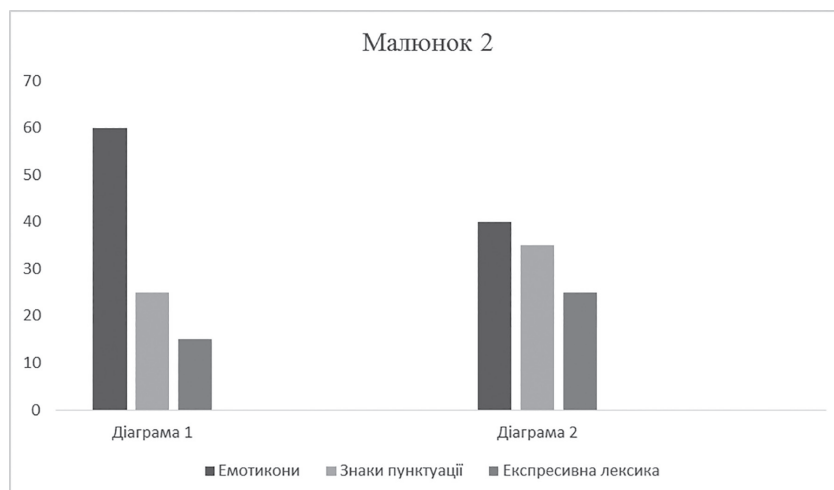
Спілкування через нові засоби телекомунікацій призвело до появи нового способу вираження емоцій – за допомогою знаків пунктуації та математичних знаків – емотиконів. Через емотикони (смайли, анімовані емодзі) тексту надається конкретизація, експресивне забарвлення, уточнюється зміст висловлювання: красномовні смайли надають висловлюванню відповідне забарвлення та допомагають уникнути непорозумінь. Смайл рідко вживається як самостійна мовна одиниця, він – реакція на висловлювання адресата або пояснення до власного вислову [2], наприклад:

- *How about theatre tomorrow evening?*

- *I am for:).*

В даному випадку смайл «:.)» означає схвалення і згоду та з його використанням вираз набуває теплішого відтінку.

Вивчаючи даний матеріал, проведено дослідження, метою якого було дізнатися, який із способів вираження емоцій у письмовій формі є популярнішим. [3] Для цього серед носіїв англійської мови і тих, хто її тільки вивчає, провели опитування у соціальних мережах, яке охопило близько 1000 осіб. Результати дослідження представлені діаграмами (рис. 2).

На діаграмі 1 показані результати опитування людей, які вивчають англійську мову як іноземну, а на діаграмі 2 – носіїв мови. Порівнявши результати, дослідники дійшли висновку, що серед носіїв мови набагато більше людей використовують пун-

ктуацію і емоційні вирази, ніж серед тих, для кого англійська не є рідною. Це, в першу чергу, пов'язано з тим, що люди, які вивчають іноземну мову, мають недостатній лексичний запас для вираження своїх почуттів та емоцій. З цієї причини вони частіше використовують міжнародні стандарти і зрозумілі смайли, щоб досягти комунікативної мети. Переважання смайлів над іншими засобами – це прояв принципу мовної економії: коли один символ замінює кілька слів або навіть рядків тексту.

Висновок.

Таким чином, аналіз вираження емоційних станів в англійській мові на матеріалі художніх текстів та зразків письмових висловлювань у сучасних засобах телекомунікацій показав: Мова, будучи складним системно-структурним утворенням, надає багатий арсенал засобів вираження емоцій на різних рівнях: фонетичному, морфологічному і синтаксичному. Під впливом емоцій відбувається структурна перебудова діяльності свідомості, яка відбивається в мові через вибір мовцем таких лінгвістичних засобів, які забезпечують максимально адекватну передачу пережитого психічного досвіду в момент говоріння.

На фонетичному рівні в якості засобів, які використовуються, можна виділити повтор фонем; на морфологічному рівні – слова різних частин мови, що підкреслюють екстраординарність психічних станів: щастя, схвилюваності, стривоженості тощо; на синтаксичному рівні – повтори пропозицій, а також використання пунктуаційних знаків (тире і коми). Крім того, можливі комбінації різних способів вираження емоцій, наприклад, синтаксичного з морфологічним.

В цілому слід відзначити, що проблема дослідження вираження емоцій у мовленні є цікавою для представників різних галузей науки і носить міждисциплінарний характер.

Бібліографія

1. Белько Е. В., Малык В. М. Выражение эмоций в современном английском языке (на примере эмоций гнева и восторга). Идеи. Поиски. Решения: сборник статей и тезисов IX Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 25 ноября 2015 г./Редкол.: Н. Н. Нижнева (отв. редактор) [и др.]. - В 6 частях. – Часть 1. – Мн.: БГУ, 2015. С.4-8 – Режим доступа - <http://elib.bsu.by/handle/123456789/148037>.
2. Божанова Н. Г. Смайлики как международная система компьютерно-опосредованной коммуникации. [Электронный ресурс] // URL: <http://jurnal.org/articles/2012/fill13.html>.
3. С. А. Борхонов, Н. А. Корепина. Способы выражения эмоций в английском языке. Молодежный вестник ИРГТУ. – Иркутск, 2016. – № 4 – Режим доступа - <https://elibrary.ru/contents.asp?issueid=1686902>.
4. Виды Эмоций. Основные виды эмоций. [Электронный ресурс] // URL: <http://www.edu-psycho.ru/vidy-emociy-osnovnye-vidy-emociy.html>.
5. Ирисханова О. К. Игры фокуса в языке. Семантика, синтаксис и прагматика дефокусирования / О. К. Ирисханова. – Москва: ЯСЛ, 2014. – 320 с.

6. Ларина Т. В. Эмоциональность и эмотивность в коммуникации// Межкультурная коммуникация и перевод: материалы межвузовской конференции. М., 2002.
7. Петрова Л. Н. Языковые средства выражения эмоций в английском языке / Л. Н. Петрова // Научный диалог. – 2017. – № 6. – С. 72–82. – Режим доступа: <https://scholar.google.ru/citations?user=sIdJS-sAAAAAJ&hl=ru>.
8. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Изд. 2-е. испр. и доп. – М.: Издательство ЛКИ, 2008.
9. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций: Монография. М.: Гнозис, 2008. – 416 с.
10. ABBY – ABBY Linguo-online [Electronic resource], – Access mode : <http://www.lingvo-online.ru/ru>.
11. Aitchison J. Words in the Mind : An Introduction to the Mental Lexicon / J. Aitchison. – Oxford : Blackwell, 1994. – 290 p.
12. BNC – British National Corpus [Electronic resource], – Access mode: <http://corpus.byu.edu/bnc/>.
13. Fitzgerald F. Scott. The Great Gatsby. Harmondsworth, Penguin Book Ltd., 2012. 282 p.
14. Fitzgerald F. Scott. Tender is the Night. – Ware : Wordsworth Editions Limited, 1994b. – 337 p.
15. Fitzgerald F. Scott. The Great Gatsby. – London : Penguin books, 1994. – 188 p.
16. Kovecses Z. Metaphor and emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling / Z. Kovecses. – Cambridge : Cambridge University Press, 2003. – 224 p.
17. Weisgall D. Still Point. – London : Sphere books limited, 1991. – 322 p.